

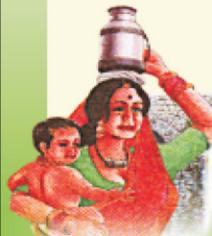
અંક નં. ૦૨૬
મે- ૨૦૨૩

સુમુલ સેતુ

પશુપાલક મિત્રો પશુપાલન વ્યવસાયને નફાકારક બનાવવા માટે આપની કક્ષાએ કરવાના કેટલાક આગોતરા આયોજનની વાત કરીશું. પહેલા આપણે ત્યા ખેતી અને પશુપાલન સાથે કરવામાં આવેલો વ્યવસાય છે. જ્યાં ખેતીની આડ-પેદાશોનો ઉપયોગ કરીને પશુઓને નિભાવવામાં આવે છે. તેમજ પશુ (બળ) દ્વારા ખેતીકામ કરવામાં આવે છે અને પશુઓના છાણીયા ખાતરનો ઉપયોગ કરી જમીનની ફળદુપતા વધારવામાં આવે છે. આમ ખેતી અને પશુપાલન એક બીજાના પૂરક વ્યવસાય હતા. હાલમાં પશુપાલન એક સ્વતંત્ર વ્યવસાય તરીકે કરવામાં આવે છે. જે નફાકારક બનાવવા માટે કેટલાક આગોતરા આયોજન તથા માળખાકીય સુવિધા ખૂબ જ જરૂરી છે.

ધાસચારાનું આગોતર આયોજન

આપણા દેશમાં લીલા ધાસચારાની ઉણાપ ૧૧.૨૪%, સૂક્ષ્મ ધાસચારાની ઉણાપ ૨૩.૧૧% અને દાણની ઉણાપ ૨૮.૬૦% છે. આપણા વિસ્તારમાં દિવસે દિવસે લીલા ધાસચારા તથા સૂક્ષ્મ ધાસચારાની જરૂરિયાત સામે ઘટ વધતી જવાની સ્થિતીમાં તેનું આગોતર આયોજન કરવું એ નફાકારક પશુપાલન વ્યવસાયનું ખુબ જ અગત્યનું પાસું છે. હાલમાં ઉનાણાની ઋતુમાં લીલા ધાસચારાની અધિતની સાથે સુગર ફેક્ટરીઓ પણ બંધ થવાથી ચીમડી (સુગર કેન ટોપ) પણ મળતી બંધ થશે. તેમજ ધાન્ય વર્ગના પાકોની ખેતી તેમજ કઠોળવર્ગના પાકોની ખેતી પણ દિવસે દિવસે ઓછી થતી જાય છે જેથી ખેત આડ-પેદાશો જેવા કે કડબ, ઘઉનું ગોતર, પરાળ, તુવેર-મગ-ચણા-સોયાબીન વગેરેના ગોતરની ઉપલબ્ધતા પણ ઘટતી જાય છે. ધાસચારાની પૂર્તતા કરવા માટે લીલા ધાસચારા પાકોનું આયોજન કરી સુમુલ ડેરી દ્વારા આપવામાં આવતા ધાસચારા બિયારણોનો વપરાશ કરી વર્ષ દરમિયાન લીલોચારો મળી રહે તે પ્રમાણે આયોજન કરવું. વધારાના લીલાચારાનો હે તથા સાયલેજના રૂપમાં સંગ્રહ કરી વર્ષ દરમિયાન જરૂરિયાત મુજબ ઉપલબ્ધતા રહે તે પ્રમાણે આયોજન કરવું. આપણા વિસ્તારમાં ઋતુ અનુસાર ખેત આડ-પેદાશો કડબ, ઘઉનું ગોતર, પરાળ, સુક્ષ્મ ધાસ, વિવિધ કઠોળના ગોતર વગેરે ખરીદી કરી સંગ્રહ કરવા જરૂરી વ્યવસ્થા ગોઈવવી. હાલમાં સંધ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા સૂક્ષ્મ ધાસચારા, ઘઉનું ગોતર, ચણાનું ગોતર, પરાળ, સુક્ષ્મધાસ વગેરે ખરીદી કરી સંગ્રહ કરી લેવો. વધુમાં પશુપાલકોને વિશેષ મદદરૂપ થવાના હેતુસર સંધ દ્વારા સાયલેજની બેલની ખરીદી પર સહાય આપવામાં આવતી હોય, આપ સૌ જરૂરિયાત મુજબના સાયલેજની બેલનો દૂધ મંડળીમાં ઓર્ડર કરી સંગ્રહ કરી લેવો. આમ કરવાથી અધિતના સમયે ધાસચારા ખરીદીમાં થતો વધારાનો ખર્ચ ઘટાડી શકાશે તેમજ પર્યાપ્ત માત્રામાં ધાસચારા હોવાથી દૂધ ઉત્પાદન તથા દૂધની ગુણવત્તા પણ જળવાશે. જેથી દૂધના મહત્તમ ભાવ મળવાથી પશુપાલન વ્યવસાય ખરા અર્થમાં નફાકારક થશે તેમજ પશુઆહારના ખર્ચ પર નિયંત્રણ રાખી શકાશે.

સુમુલ પેદાશ

વિવિધ ઘાસચારામાં પોષક તત્વોની માત્રા :-

(ટકામાં)

ઘાસચારા	ક્રડ પ્રોટીન (CP)	ક્રડ ફેટ (EE)	ક્રડ ફાઈબર (CF)	એશ (Silica)
શેરડી ચીમડી	૩	૧	૪૦-૪૫	૬-૧૦
પરાળ	૪-૪.૫	૧.૫	૪૨	૨૦
ઘઉનું ગોતર (ઘવાર)	૩	૧	૩૫	૧૦
સુકુ ઘાસ	૪-૪.૫	૧	૩૮-૪૦	૬.૫
કઠોળનું ગોતર (તુવેર, મગા, ચાણા, મસૂર, સોચાલીન વગેરે)	૮-૧૦	૧.૫-૨	૩૫-૩૮	૧૦-૧૨
સાયલેજ	૭-૮	૨.૮ થી ૩.૮	૩૫	મહિતમ ૬

પશુ તંદુરસ્તીનું આગોતર આયોજન

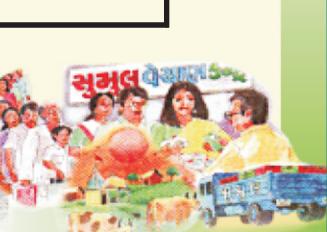
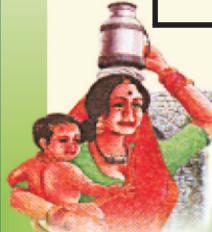
સામુહિક રસીકરણ અભિયાન :-

નફાકારક પશુપાલન વ્યવસાય માટે પશુ તંદુરસ્ત અને નિરોગી રહે એ ખૂબ જ અગત્યની બાબત છે. દૂધાળા પશુમાં કેટલાંક ચેપી રોગ જોવા મળે છે તે પૈકી કેટલાક ચેપી રોગ જોવા કે ગળસુંદ્ર (H.S), ખરવા-મોવાસા (F.M.D) વગેરે સામે રક્ષણ મેળવવા માટે સમયસરનું રસીકરણ કરવા એ જ એકમાત્ર ઉપાય છે એટલે કે “ પાણી પહેલા પાણ બાંધવી ”

રસીકરણ સમયપત્રક

મહિનો	રસીનું નામ	અસરકારકતા
જન્યુઆરી- ફેબ્રુઆરી	ખરવા-મોવાસાની રસી (F.M.D)	૬ માસ
મે-જૂન	ગળસુંટાની રસી (H.S)	૬ માસ
ઓગસ્ટ- સપ્ટેમ્બર	ખરવા-મોવાસાની રસી (F.M.D)	૬ માસ
વર્ષ દરમ્યાન	થાઈલેરીયાસીસની રસી	૩ વર્ષ
વર્ષ દરમ્યાન	બુસેલાની રસી (૪-૮ માસના માત્ર માદા પશૂને)	જીવનભર

હાલમાં ગળસુંદ્ર (H.S) નું રસીકરણ ચાલુ હોય તેના વિશે વાત કરીશુ.

ગળસુંદો (H.S) :-

ગળસુંદો એ પશુઓમાં જોવા મળતો એક જીવાણું જન્ય ચેપી રોગ છે. આ રોગ ગાય, ભેંસ, બળદ, ઘેટા, બકરા અને ડુક્કરમાં જોવા મળે છે.

રોગ માટે જવાબદાર જીવાણું

આ રોગ પાસ્ચ્યુરેલા મલ્ટોસીડા નામના જીવાણું (બેકટેરીયા) થી થાય છે.

રોગનો ફેલાવો

આપણા રાજ્યમાં આ રોગથી ઘણા પશુના મરણ થાય છે. આ રોગના જીવાણુઓ તંદુરસ્ત પશુના શ્વસન અંગો તથા પાચનઅંગોમાં વસવાટ કરતા હોય છે. ખરાબ હવામાન, થાક, અતિશ્રમ (સ્ટ્રેસ) હોય ત્યારે આ જીવાણું રોગ ઉત્પન્ન કરે છે. ખરવા—મોવાસા સાથે પણ આ રોગ જોવા મળેલ છે. આ રોગમાં સપડાવાનો દર ૫૦ થી ૧૦૦% અને મરણ દર ૫૦ થી ૧૦૦% જોવા મળેલ છે.

જ્યારે ખરાબ હવામાન તથા સ્ટ્રેસ હોય ત્યારે પશુમાં રહેલા જીવાણું વૃદ્ધિ થઈ વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે અને આવા ચેપી પશુઓની લાળ, ધાસ, પૂળા, પાણી પર પડવાથી દુષ્પિત થાય છે અને તે દુષ્પિત ધાસ, પૂળા, પાણીથી અન્ય જીવરોમાં આ રોગ થાય છે.

ન્યુમોનીક ફોર્મમાં જીવાણું શ્વાસોશ્વાસ દ્વારા એક પશુમાંથી બીજા પશુમાં દાખલ થતા હોય છે અને રોગ ઉત્પન્ન કરે છે.

લક્ષણો

ગળસુંદનો રોગ પશુઓમાં મોટા ભાગે તીવ્રરૂપમાં જોવા મળે છે. ચોમાસાની ઋતુમાં જુલાઈ થી ઓક્ટોબર માસ માં આ રોગનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળે છે. આ રોગમાં લક્ષણો પશુના ક્યા ભાગ પર રોગની અસર વધુ છે તેના પર આધારિત છે અને તે પ્રમાણે રોગને જૂદા જૂદા સ્વરૂપમાં વર્ણવામાં આવે છે. આપણા દેશમાં આ રોગમાં પશુના ગળા પર સોજા આવવાનું પ્રમાણ વધુ હોય ગળસુંદો તરીકે ઓળખાય છે આ રોગ (૧) સબએક્યુટ ફોર્મ (૨) ન્યુમોનીયા સ્વરૂપે (૩) આતરડાનો રોગ વગેરે સ્વરૂપે જોવા મળે છે

- આ રોગમાં પશુ એકાએક બિમાર થઈ જાય
- સખ્ત તાવ આવે (104 થી 108 F)
- ખાવાનું બંધ કરે
- આંખો લાલ થઈ જાય
- ગળાના ભાગ પર, સ્વરપેટીના ભાગ પર સોજો આવે
- શ્વાસ લેવામાં તકલીફ પડે તથા શ્વાસ લેવા માટે જીવર મોઢું ખુલ્ખું રાખે.
- શ્વાસવાહિની અને વાહિનીકામાં કફ હોવાના કારણે શ્વાસ લેતા અમુક પ્રકારની ધરેરાટી થાય છે.
- નાકમાંથી પ્રવાહી નીકળે છે.
- જો પશુને સમયસર યોગ્ય સારવાર ન મળે તો ૨૪ કલાકમાં પશુનું મૃત્યુ થાય છે.

પ્રતિબંધક ઉપાયો

- તંદુરસ્ત પશુને વર્ષાત્મકતું પહેલા એટલે કે મે-જૂન માસમાં ગળસુંગા રોગપ્રતિકારક રસી મુકાવવી જોઈએ.
- રોગીષ્ટ પશુઓ માટે અલાયદી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- બીમાર પશુને તાત્કાલીક સારવાર આપવી જોઈએ.

સામુહિક કૃમિ નિવારણ અભિયાન :-

ચોમાસાની ઋતુમાં પશુમાં આંતરીક કૃમિજન્ય રોગો વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે. દૂધમાં પશુમાં આંતરીક કૃમિજન્ય રોગોથી શારીરીક વિકાસ ઢંઘાવો, જાડાની બીમારી, વંધ્યત્વને લગતા રોગો તથા દૂધ ઉત્પાદનમાં ઘટાડો થાય છે. જેના નિવારણ માટે સુમુલ ડેરી દ્વારા “સામુહિક કૃમિ નિવારણ અભિયાન” અંતર્ગત જૂન-૨૦૨૩ થી કૃમિનાશક દવા ફેનબેન્ડાઝોલના ડોઝ સહાયથી વિતરણ કરવાનું આયોજન કરેલ છે. આપ સૌ આપના તમામ પશુઓને “સામુહિક કૃમિ નિવારણ અભિયાન” અંતર્ગત આવરી લેવા આપના વિસ્તારના કૃત્રિમ બીજદાન કાર્યકરને તમારા તમામ પશુની નોંધણી કરવી દૂધમંડળી દ્વારા ઓર્ડર મુજબ દવાના ડોઝ મેળવી લઈ તમારા તમામ પશુને ચોમાસાનાં કૃત્રિમ બીજદાન કાર્યકર/ડોક્ટરના માર્ગદર્શન મુજબ કૃમિનાશક દવાના ડોઝ આપવા આગોત્રે આયોજન કરવું જેથી આપનું પશુધન તંદુરસ્ત નિરોગી રહે તથા વેતર દીઠ મહત્વમાં દૂધ ઉત્પાદન થશે.

માનસિક કે. પટેલ

પ્રમુખ શ્રી, સુમુલ ડેરી, સુરત

આપણા દૂધાળા પશુઓની દૂધ ઉત્પાદકતા, પ્રજનન ક્ષમતા, રોગ પ્રતિકારક શક્તિ, અને વૃક્ષિ-વિકાસ દર માટે પશુઓને દૈનિક જરૂરીયાત મુજબના પોષકતત્વો મળી રહે તે માટે આપણી જ અધિતન દાણ ફેકટરી, બાજુપુરા ખાતે આપણાં જ પશુઓ માટે ઉત્પાદિત થતાં સમતોલ સુમુલ દાણ અને તેના અન્ય ઉત્પાદનો વાપરવાનો જ આગ્રહ રાખીએ.

